

INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE
Ministerstva školství,
mládeže a tělovýchovy

VÝZKUM EXKLUZE
VYBRANÝCH SOCIÁLNÍCH SKUPIN

PRAHA, červen 1999

Obsah

Úvodem	3
1. Problematika rozdílů město – venkov	4
1.1. Volba studijního oboru	4
1.2. Majetkové rozdíly, životní úroveň	4
1.3. Posuzování místa bydliště z hlediska pracovního uplatnění, uspokojování potřeb	6
1.4. Místo bydliště a samospráva	11
2. Problematika postavení mladých žen ve společnosti	13
2.1. Problematika rodiny	13

Úvodem

Mladí lidé mají v dnešní době řadu rozdílných zkušeností se sociální exkluzí, resp. znevýhodněním. Znevýhodnění jsou nezaměstnaní, znevýhodnění jsou méně vzdělaní. Mladí lidé jsou znevýhodnění, pokud jsou příslušníky národnostních menšin, případně jiných skupin, jakými jsou například ženy. Mezi rozličné znevýhodněné skupiny patří mj. staří lidé, tělesně handicapovaní, cizinci, HIV pozitivní, Rómové, homosexuálové, bezdomovci, drogově závislí atd. Věnuje se malá pozornost i dalším skupinám (např. difference město – venkov). Sociální exkluze svědčí o určitém odepření působení základního sociálního systému těmto skupinám nebo o absenci přijatelných norem. Přitom sociální důstojnost je součástí lidských práv.

Náš výzkum se zaměřil na dva problémové okruhy: ženská otázka a problematika venkovské mládeže.

Ženská otázka:

Ženy a dívky tvoří více než polovinu populace. Pocházejí z různě diferencovaného prostředí, mají rozličný životní styl atd. Jedno je však spojuje - zážitek diskriminace. Zatímco např. přístup ke vzdělání je ve většině případů prost diskriminace, nezaručuje ženám vždy příslušné uplatnění, neboť zajímavé ekonomické a politické pozice jsou často vyhrazeny mužům. To se odráží i na pracovním trhu - ženy zaujímají obecně nižší a podřízené pozice v pracovní hierarchii, dostávají často i menší mzdy. Další neplacenou práci vykonávají ženy doma (zejména péče o děti a domácnost).

Problematika venkova

V loňském roce se v Evropském centru mladých ve Štrasburku konalo symposium, jehož hlavním tématem byl problém týkající se „Participace mladých lidí v rozvoji venkova“. Znevýhodnění se projevuje v řadě oblastí: formy a možnosti kulturních a společenských aktivit obyvatel venkova, problematika dostupnosti sítě sociálních a ekonomických služeb, životní úroveň spjatá s nevýkonností agrárního sektoru atd. Na druhou stranu jsou tyto nevýhody zčásti vyvažovány lepším životním prostředím, jinými mezilidskými vztahy apod..

V této souvislosti IDM MŠMT ČR realizovalo průzkum, který by měl dát odpovědi na některé otázky dotýkající se představ, postojů a reality života mladých lidí s ohledem na problematiku exkluze venkovské mládeže a postavení mladých žen ve společnosti.

Sběr dat probíhal v měsících dubnu a květnu roku 1999. Výběrový soubor tvořilo 1200 osob ve věku 19-24 let z pěti regionů ČR (záměrně bylo zešíkmeno rozložení co do velikosti sídel – ve prospěch menších sídel). Celkem bylo do výpočetního zpracování zahrnuto 12000 dotazníků.

1. Problematika rozdílů město – venkov

1.1 Volba studijního oboru

Jedním z handicapů venkovské mládeže je otázka vzdělávacích příležitostí. Podle našich respondentů na volbu oboru měli minimální vliv učitelé (3%), finanční situace rodiny (12%). Vliv dostupnosti (dopravní spojení) udává jen 18%. Nejsilnějším motivem byla zajímavost oboru (46 %).

Otázka: Co nejvíce ovlivnilo vaši volbu současného studia či zaměstnání ?

	ano	zčásti	ne
zajímavost oboru	46	36	18
dostupné dopravní spojení	18	30	52
kolektiv mých spolužáků (spolupracovníků)	16	28	55
rodiče	15	36	48
Vždy jsem po tomto oboru toužil(a)	20	46	33
učitelé	3	18	78
finanční situace rodiny	12	16	71

Podle velikosti sídla se neliší výpovědi ve vztahu k vlivu kolektivu, rodičů, učitelů. Zájem o obor měl vliv ve velkých městech (mimo Prahu), finanční situace rodiny pak v Praze. Tyto údaje tedy vcelku nepotvrzují hypotézu handicapu venkova, určitým náznakem je problematika dopravního spojení, které mělo nejmenší vliv v Praze a velkých městech, střední vliv v malých obcích, ale největší vliv ve středních městech 10-50 tis. obyvatel. Zjištěná korelace podle našeho názoru vypovídá spíše o různých aspiracích mladých lidí dle typu sídel.

1.2 Majetkové rozdíly, životní úroveň

Poněkud jiná je situace v oblasti majetkových rozdílů.

Otázka: Předkládáme vám seznam věcí a vy určete, které z nich vy nebo vaše rodina, ve které žijete, vlastníte (vlastní)

	ano
Automobil	84
automatická pračka	94
barevná televize	97
telefon (i mobilní)	88
chatu, chalupu	34
zahradu	63
rodinný dům	47
byt v osobním vlastnictví	40
počítač	56
myčka nádobí	12
video	63
videokamera	16
Hifi věž	65

Jak dokazuje korelační analýza, zatímco barevná televize, automatická pračka patří k standardnímu vybavení domácností, vlastní dům, zahrada a auto jsou typické pro venkov. Vlivem situace v telekomunikacích mají obyvatelé malých obcí méně často telefon. Vlastnictví hifi věže, počítače a videokamery je spíše charakteristické pro velká města (počítač v nejmenších obcích vlastní 48% dotázaných - rozdíl činí ve prospěch velkých měst více než 10 bodů, u videokamery jde o 14%, rozdíl opět činí 10 procentních bodů, výraznější je rozdíl u hifi sestavy 51% - 77%), z logiky věci plyne, že pro města je charakterističtější vlastnictví chaty, bytu.

Tabulka: Vlastnictví dle typu sídla

počet obyvatel	auto	zahrada	rodinný dům
do 2000	93	88	80
2001 – 10000	83	65	55
10001 – 50000	84	57	38
Více než 50000	82	53	31
Praha	75	42	19

Rozdíly mezi obyvateli obcí do 2000 obyvatel a obyvateli největších měst potvrzují, že automobil není možno na venkově považovat za luxus, ale nezbytnou životní potřebu (svědčí o tom údaje o vzdálenostech lékařských ordinací, úřadů a podobně, které udáváme dále), rovněž rodinný dům, který ovšem paradoxně – uvážíme-li možnosti zatím omezené možnosti laciného nájmu bytu ve městě, obyvatelstvo přikovává do místa původního bydliště. Kromě pračky, televize, zahrady jsou městské domácnosti vybaveny podstatně lépe.

Lze předpokládat, že rozdíly mezi venkovem a městem v životní úrovni se projevují zvláště výrazně tam, kde původním hlavním zaměstnavatelem bylo zemědělské družstvo a ekonomická transformace nepřinesla významnější zdroje obživy.

Otázka: Životní úroveň rodiny, ve které žijete považujete za:

velmi dobrou	25
spíše dobrou	56
spíše špatnou	16
velmi špatnou	3

Náš výzkum takové rozdíly nepostihl. Níže uvedená tabulka dokazuje, že obě proměnné spolu statisticky významně nesouvisí.

Tabulka: **Hodnocení životní úroveň dle typu sídla**

Typ sídla podle počtu obyvatel	Životní úroveň			
	velmi dobrá	spíše dobrá	spíše špatná	velmi špatná
do 2 000	29	56	13	2
2 001 – 10 000	22	56	17	4
10 001 – 50 000	26	53	18	3
Více než 50 000	25	61	11	3
Praha	21	58	18	2

Z pohledu našeho výzkumu se tato závislost neprojevila, obě proměnné jsou nezávislé. Subjektivní posuzování životní úrovně nemusí vycházet z vlastnictví některých luxusnějších předmětů, nýbrž sleduje pocit určitého dostatku, spokojenosti. Další vysvětlení lze hledat v tom, že jsme neaspirovali na sledování oblastí zasažených vysokou nezaměstnaností (konec konců i úpadek monopolních zaměstnavatelů nezemědělského charakteru v regionech je stále čtenější), ale i v tom, že na venkově jsou nižší životní náklady a je i častější malé domácí hospodářství. Sloučíme-li odpovědi „velmi dobrá a spíše dobrá životní úroveň“ lze konstatovat, že relativně spokojenější se cítí mladí lidé z nejmenších obcí a měst nad 50 000 obyvatel, oproti např. mladým Pražanům. Pražané přes vyšší příjmovou hladinu, ale i vyšší životní náklady (ale také různá spotřební „lákadla“ a srovnávání se s bohatšími vrstevníky) pociťují subjektivně nižší životní úroveň. Opět se tak projevuje oblast aspirací a přání.

Tabulka: **Hodnocení životní úroveň dle typu sídla**

Typ sídla podle počtu obyvatel	životní úroveň
2 001 – 10 000	78
10 001 – 50 000	79
Praha	79
do 2 000	85
Více než 50 000	86

1.3 Posuzování místa bydliště z hlediska pracovního uplatnění, uspokojování potřeb

Tento blok dotazů se týkal názorů dotýkajících se lokality či regionu, v němž respondent nebo jeho rodina žije. Většina respondentů nedává velkou váhu místa svého bydliště ve vztahu např. k řešení bytové otázky, nárokům na životní náklady, možnosti uplatnění, atraktivitu výdělků, možnosti pracovního uplatnění v oboru, mezilidských vztahů. Nejvyšší pak přikládají možnosti nákupu oblečení, obuvi, možnosti trávení času v přírodě možnosti nákupu potravin (v dostatečném sortimentu)

Otázka: **Jak hodnotíte situaci v místě vašeho bydliště? Z hlediska:**

velmi dobře	spíše dobře	spíše špatně	velmi špatně
1	2	3	4

	1	2	3	4
dopravy do školy, zaměstnání	27	43	22	6
možnosti vzdělávat se	24	42	24	9
možnosti pracovního uplatnění v oboru	7	30	37	24
možnosti uplatnění obecně	5	29	47	17
atraktivitu výdělku	7	27	44	20
dostupnosti lékařských služeb	30	47	16	5
vzdálenosti úřadů státní správy	24	49	22	4
možnosti nákupu potravin (v dostatečném sortimentu)	54	34	9	2
možnosti nákupu průmyslového zboží	28	39	23	8
možnosti nákupu oblečení, obuvi	32	31	23	12
společenského a kulturního vyžití	25	31	27	12
sportovních aktivit (rekreačních)	23	34	28	15
možnosti výběru životního partnera	20	34	28	15
mezilidských vztahů	9	50	30	8
sousedské výpomoci	16	46	25	11
kvality bydlení	20	59	16	3
kvality životního prostředí	17	40	27	14
nároků na životní náklady	4	44	39	11
řešení bytové otázky	3	16	50	29
možnosti trávení času v přírodě	34	35	22	8
dostupnosti informací	21	46	25	6

Obyvatelé venkova poněkud pozitivněji hodnotí kvalitu životního prostředí, nižší nároky na životní náklady a možnosti trávení času v přírodě. Ostatní možnosti hodnotí velmi negativně (nejméně: možnost výběru životního partnera, možnost nákupu oblečení, obuvi, společenského a kulturního vyžití, možnost vzdělávat se, možnost uplatnění obecně a možnost nákupu průmyslového zboží). Rozdíly uvedené v následující tabulce jsou charakterizovány váženým aritmetickým průměrem, kde číslo uvádí, ke které hodnotě použité škály (velmi dobře=1, spíše dobře=2, spíše špatně=3, velmi špatně=4) se výpovědi nejvíce blíží (např. obyvatelé nejmenších obcí hodnotí dopravu do školy a zaměstnání nejvíce jako spíše dobrou a spíše špatnou, zatím co Pražané jako spíše dobrou).

Otázka: **Jak hodnotíte situaci v místě vašeho bydliště? Z hlediska:**

do 2000	2001-10000	10001- 50000	více než 50000	Praha
1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5
dopravy do školy, zaměstnání	2.4	2.0	1.9	1.8	1.9
možnosti vzdělávat se	2.7	2.4	1.9	1.8	1.8
možnosti pracovního uplatnění v oboru	3.1	3.0	2.8	2.3	2.3
možnosti uplatnění obecně	3.1	2.9	2.7	2.5	2.2
atraktivita výdělku	3.1	2.9	2.8	2.5	2.1
dostupnosti lékařských služeb	2.4	1.9	1.7	1.6	1.8
vzdálenosti úřadů státní správy	2.4	2.1	1.7	1.7	2.0
možnosti nákupu potravin	1.9	1.7	1.3	1.3	1.4
možnosti nákupu průmyslového zboží	2.6	2.2	1.7	1.7	1.9
možnosti nákupu oblečení, obuvi	2.8	2.4	1.8	1.4	1.8
společenského a kulturního vyžití	2.8	2.5	2.1	1.7	1.7
sportovních aktivit (rekreačních)	2.4	2.2	2.0	1.8	2.1
možnosti výběru živ. partnera	2.9	2.5	2.4	2.0	1.7
mezilidských vztahů	2.3	2.2	2.3	2.4	2.6
sousedské výpomoci	2.0	2.2	2.3	2.3	2.5
kvality bydlení	1.8	1.9	2.0	2.1	2.1
kvality životního prostředí	1.8	2.0	2.3	2.8	3.1
nároků na životní náklady	2.4	2.3	2.4	2.6	3.1
řešení bytové otázky	3.0	3.0	3.0	3.0	3.1
možnosti trávení času v přírodě	1.5	1.8	2.0	2.3	2.8
dostupnosti informací	2.4	2.3	2.0	1.8	1.9

Obyvatelé **nejmenších obcí** nejhůře hodnotí situaci v těchto oblastech:

- možnost pracovního uplatnění v oboru
- možnost uplatnění obecně
- atraktivita výdělku
- řešení bytové otázky
- možnost výběru živ. partnera
- možnost nákupu oblečení, obuvi
- společenské a kulturního vyžití
- možnost vzdělávat se

Nejlépe ji hodnotí v oblastech:

- možnost nákupu potravin
- kvalita bydlení
- kvalita životního prostředí
- možnost trávení času v přírodě

Obyvatelé **středně velkých měst** nejhůře hodnotí situaci v oblastech:

- řešení bytové otázky
- možnost pracovního uplatnění v oboru
- atraktivita výdělku
- možnost uplatnění obecně

Nejlépe ji hodnotí v oblastech:

- možnost vzdělávat se
- doprava do školy, zaměstnání
- možnost nákupu oblečení, obuvi
- možnost nákupu průmyslového zboží
- dostupnost lékařských služeb
- vzdálenost úřadů státní správy
- možnost nákupu potravin

Obyvatelé **Prahy** nejhůře hodnotí situaci v oblastech:

- kvalita životního prostředí
- nároky na životní náklady
- řešení bytové otázky
- možnost trávení času v přírodě

Nejlépe ji hodnotí v oblastech:

- dostupnost lékařských služeb
- možnost nákupu oblečení, obuvi
- společenské a kulturní vyžití
- možnost výběru životního partnera
- možnost nákupu potravin

Skutečnost, že město a venkov se odlišují v možnostech trávení volného času a dostupnosti služeb dokumentují i údaje o vzdálenosti některých služeb a institucí. Poměrně nejdále svého bydliště mají v průměru respondenti krytý bazén, divadlo, nemocnici a zubní pohotovost, naopak nejbližší zdravotní středisko, lékárnu, výdejnu léků, tělocvičnu a fotbalové hřiště.

Otázka: **Abychom získali představu o možnostech vašeho bydliště, sdělte nám, prosím, zda se v něm nachází:**

	přímo	do 5 km	5 – 10 km	více
hřiště na fotbal	73	21	3	1
tenisový kurt	51	27	12	8
krytý bazén	27	18	21	32
posilovna, fitness	47	28	16	7
venkovní koupaliště	41	30	17	11
tělocvična	64	25	6	3
Kino	48	30	14	6
divadlo	27	20	20	31
kulturní dům	45	26	19	9
zdravotní středisko	56	29	11	2
lékárna, výdejna léků	60	25	11	3
zubní ordinace	56	27	13	3
zubní pohotovost	30	25	24	19
nemocnice	27	24	26	21

Obyvatelé venkova (kromě hřiště na fotbal) udávají vzdálenost většiny výše uvedených zařízení do 5 km, krytý bazén, divadlo, zubní pohotovost, nemocnice jsou častěji ve vzdálenosti větší než 5 km.). Rozdíly uvedené v následující tabulce jsou opět charakterizovány váženým aritmetickým průměrem, kde číslo uvádí, ke které hodnotě použité škály (přímo v bydlišti=1, do 5 km=2, 5 – 10 km=3, více než 10 km=4) se výpovědi nejvíce blíží (např. obyvatelé nejmenších obcí uvádí, že fotbalové hřiště mají přímo v bydlišti, zatím co Pražané uvádí spíše vzdálenost do 5 km).

Otázka: **Abychom získali představu o možnostech vašeho bydliště, sdělte nám, prosím, zda se v něm nachází:**

do 2000	2001-10000	10001- 50000	více než 50000	Praha
1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5
hřiště na fotbal	1.2	1.2	1.1	1.3	1.7
tenisový kurt	2.2	1.4	1.4	1.6	2.0
krytý bazén	3.3	3.0	1.6	2.0	2.6
posilovna, fitness	2.6	1.6	1.3	1.5	1.7
venkovní koupaliště	2.0	1.7	1.6	1.9	2.6
tělocvična	1.8	1.3	1.2	1.3	1.5
Kino	2.6	1.4	1.3	1.6	1.7
divadlo	3.3	2.8	1.6	1.9	2.6
kulturní dům	2.3	1.7	1.4	1.8	2.3
zdravotní středisko	2.0	1.3	1.3	1.5	1.7
lékárna, výdejna léků	2.2	1.3	1.2	1.3	1.5
zubní ordinace	2.1	1.3	1.3	1.4	1.8
zubní pohotovost	3.0	2.4	1.6	1.8	2.4
nemocnice	3.1	2.5	1.7	1.9	2.5

Obyvatelé nejmenších obcí mají přímo v bydlišti jen hřiště na fotbal, obyvatelé středních měst mají v nejméně 60 % v místě bydliště všechny uvedené zařízení, neméně ze tří čtvrtin pak

hřiště na fotbal, lékárnu, posilovnu, či tělocvičnu, kino, zdravotní středisko, zubní ordinaci. Pražané kupodivu uvádí vzdálenosti větší, což může být dáno odlišným chápáním vymezení „přímo v bydlišti“, na druhou stranu Praha jako rozlehlé město vybavené metrem a systémem hromadné dopravy umožňuje překonávat i větší vzdálenosti poměrně rychle, lacino a někdy i pohodlně. Handicap venkovské mládeže co do možností trávit volný čas a využívat běžných služeb bez dojížděky na větší vzdálenosti (komplikované často omezením dopravních služeb) je zřejmý.

1.4 Místo bydliště a samospráva

Dalším rozdílem je působení místních orgánů a orgánů samospráv. Nejmenší pozornost je podle respondentů v průměru věnována pracovnímu uplatnění, bytové otázce, ale i volnému času. Významnější pozornost je věnována zdravotní péči a sportu.

Otázka: Domníváte se, že se místní orgány a orgány samosprávy ve vaší obci, městě v dostatečné míře zabývají ve vztahu k mladé generaci následujícími otázkami?

	ano	zčásti	Ne	neví
vzděláváním	19	52	17	10
bojem proti drogám	16	30	34	18
zdravotní péči	26	42	16	13
sportem	29	44	17	9
bojem proti kriminalitě	11	34	30	23
sociálními otázkami	10	41	24	23
kulturou	22	48	19	8
pracovním uplatněním	5	36	40	17
bytovou otázkou	6	32	39	21
volným časem	12	38	31	17

Obyvatelé malých obcí častěji udávají, že se jejich samosprávy většinou těchto otázek (mimo kriminality) věnují pouze „zčásti“, což je z hlediska místních pravomocí i do značné míry pochopitelné.

Otázka: **Domníváte se, že se místní orgány a orgány samosprávy ve vaší obci, městě v dostatečné míře zabývají ve vztahu k mladé generaci následujícími otázkami? (Pouze odpovědi „ANO“).**

do 2000	2001-10000	10001- 50000	více než 50000	Praha
1	2	3	4	5

	1	2	3	4	5
vzděláváním	12	16	25	29	22
bojem proti drogám	9	9	21	30	20
zdravotní péči	21	26	35	33	20
sportem	36	29	34	32	16
bojem proti kriminalitě	8	10	13	20	8
sociálními otázkami	11	5	13	18	7
kulturou	17	17	24	35	28
pracovním uplatněním	6	5	6	10	4
bytovou otázkou	10	6	5	6	4
volným časem	16	11	10	17	8

Tabulka dokladuje, že nejpozitivněji hodnotí práci samospráv obyvatelé z velkých měst (nad 50 tis. obyvatel). Přirozeně že v dané otázce se projevuje spokojenost, či nespokojenost mladých lidí s danou oblastí.

Z korelační analýzy dále vyplývá, že mladí lidé z nejmenších obcí se častěji domnívají, že malá pozornost je věnována problematice drog. Společně s mladými Pražany kriticky hodnotí stav zdravotní péče, boj proti kriminalitě a oblast kultury. Mladí Pražané kriticky hodnotí problematiku pracovního uplatnění, oblast sportu a řešení sociálních otázek. Podle respondentů se žije lépe ve městě (55% dotázaných), 41 % preferuje život na venkově. Obyvatelé malých obcí udávají, že život na vesnici je lepší v 65 % případů, opačně vypovídají obyvatelé Prahy (38 % preferuje vesnici).

Tabulka: **Preference města či venkova dle typu sídla**

Typ sídla podle počtu obyvatel	venkov	Město
do 2 000	65	35
2 001 – 10 000	40	60
10 001 – 50 000	31	69
Více než 50 000	34	66
Praha	38	62

Důvodem podle obyvatel nejmenších obcí je kvalita životního prostředí (překvapivě nikoliv bydlení, které se možná skrývá v globálním ohodnocení), o mladých Pražanů je hodnocení rozmanitější.

Tabulka: **Důvody udávané respondenty ve vztahu k preferenci typu sídla**

Důvod	do 2 000 obyvatel	Praha
celkově lepší	24	34
Lepší bytová situace, bydlení	1	4
kvalita služeb	5	9
kulturní a společenské vyžití	4	14
pracovní uplatnění, plat	11	17
kvalita životního prostředí	46	15
mezilidské vztahy	9	7

2. Problematika postavení mladých žen ve společnosti

Tento blok otázek se dotýkal názorů souvisejících s problematikou různých přístupů a postojů společnosti k mužům či ženám.

2.1 Problematika rodiny

Respondenti uvádí, že v řízení domácnosti rozhodovali oba rodiče společně, optimální situaci vidí v prohloubení této spolupráce v rodině. Muži častěji udávají, že rozhodovali oba rodiče. Co se týká optima muži se domnívají, že více by měl rozhodovat otec, ženy preferují společné rozhodování.

Otázka: **Kdo měl v řízení domácnosti mezi vašimi rodiči hlavní slovo?**

matka	18
Otec	18
Oba rozhodovali vyváženě dle situace	61

Otázka: **Kdo by podle Vašeho názoru, měl v rodině správně to rozhodující slovo mít?**

matka	7
Otec	8
Oba, záleží na situaci	83

Dělba činností muže a ženy je poznamenána tradičními schématy a mění se jen postupně. Muž např. maluje a tapetuje, provádí běžné opravy, opravuje auto. Žena zase nakupuje, umývá nádobí, vaří, uklízí byt a pere prádlo.

Otázka: **Pokuste se, prosím, zamyslet, kdo zpravidla vykonává následující činnosti**

	muž	žena	oba
provádí běžné opravy	60	8	30
umývá nádobí	3	64	32
vynáší odpadky	18	39	40
učí se s dětmi	8	42	41
Vaří	3	66	29
nakupuje	3	50	44
pere prádlo	1	90	7
uklízí byt	2	67	29
vybírá dovolenou	6	16	74
zajišťuje dovolenou	31	24	42
maluje a tapetuje	61	8	28
řídí automobil	45	5	44
opravuje auto	80	3	10
finančně zajišťuje rodinu	19	7	72

Všeobecně lze říci, že muži vidí přínos muže k péči o společnou domácnost mnohem pozitivněji, než ženy (nejvýrazněji v položkách: provádí běžné opravy, vynáší odpadky, vaří, maluje a tapetuje, finančně zabezpečuje rodinu).

Tabulka: **Výkon činnosti**

	z pohledu			
	muže		ženy	
	muž	žena	muž	žena
provádí běžné opravy	69	6	55	9
umývá nádobí	4	65	2	65
vynáší odpadky	25	34	13	47
učí se s dětmi	9	48	9	43
Vaří	3	70	2	65
nakupuje	4	50	3	53
pere prádlo	1	93	1	90
uklízí byt	2	69	1	69
vybírá dovolenou	8	16	5	18
zajišťuje dovolenou	35	23	29	27
maluje a tapetuje	70	6	57	11
řídí automobil	50	4	47	6
opravuje auto	88	3	85	4
finančně zajišťuje rodinu	23	6	16	8

Rovněž názor na “mužské a ženské“ vlastnosti podléhá určitým stereotypům. Za mužské vlastnosti je označována neústupnost, arogance a rozhodnost, za ženské pak něha, citlivost a smysl pro pořádek.

Otázka: **Přiřad'te následující charakterové vlastnosti tomu pohlaví, pro něž jsou typická**

	muž	žena	oba	neví
náladovost	10	29	54	5
rozhodnost	35	12	44	8
praktičnost	26	30	33	8
tvrdohlavost	23	21	44	11
citlivost	2	50	43	4
něha	2	51	39	6
vstřícnost	7	19	59	12
schopnost naslouchat	5	31	55	7
tolerance	6	17	68	6
smysl pro pořádek	5	60	30	4
flexibilita	19	12	45	22
arogance	31	9	34	24
ctižádostivost	24	10	51	13
neústupnost	29	13	40	16
sebedůvěra	20	7	61	11
schopnost empatie	5	31	47	15

Pochopitelně si každé pohlaví přisuzuje pozitivní vlastnosti (muži např. výrazněji rozhodnost, ctižádostivost, pružnost, ženy u mužů častěji zdůrazňují náladovost, aroganci a tvrdohlavost. Podobná situace je u žen, které oproti mužskému pohledu se více pokládají za praktické, flexibilní, schopné empatie a vstřícnosti). Ve srovnání s posuzováním, kdo častěji vykonává určité činnosti, se následující hodnocení daleko ostřeji odlišují (kromě položek citlivost a smysl pro pořádek).

Tabulka: Přiřazení charakterových vlastností

	z pohledu			
	muže		ženy	
	muž	žena	muž	žena
náladovost	11	35	10	25
rozhodnost	44	10	27	14
praktičnost	36	19	18	43
tvrdohlavost	22	25	26	17
citlivost	3	51	2	50
něha	3	58	2	46
vstřícnost	10	18	5	21
schopnost naslouchat	7	29	3	33
tolerance	9	18	4	17
smysl pro pořádek	7	60	5	62
flexibilita	22	11	17	14
arogance	25	13	38	5
ctižádostivost	28	9	20	11
neústupnost	30	16	28	10
sebedůvěra	23	8	17	7
schopnost empatie	8	29	3	33

Názory na „mužské“ povolání jsou poměrně jednoznačnější než u „ženských“ povolání. K „mužským“ povoláním polovina a více respondentů řadí povolání: politik, ředitel banky, policista a zejména řidič autobusu. K „ženským“ povoláním jsou častěji řazeny povolání: prodavač, účetní a kadeřník. Z hlediska pohlaví jsou za neutrální častěji považované povolání psychologa, učitele a lékaře.

Otázka: Předkládáme vám seznam povolání (profesí) a vy se pokusit sdělit nám, které pohlaví je pro tu danou profesi vhodnější

	muž	žena	na pohlaví nezáleží
lékař	18	4	76
politik	50	4	45
prodavač	2	36	60
učitel	13	10	74
právník	37	4	58
kadeřník	3	53	43
řidič autobusu	77	2	19
ředitel banky	50	4	45
účetní	7	36	55
policista	60	2	38
psycholog	7	11	75

Muži mají sklon posuzovat většinu nabídnutých povolání (kromě kadeřníka a účetní) jako spíše mužská. Zejména jde o prestižní povolání: ředitel banky, lékař, politik, právník, ale také řidič autobusu a zčásti i policista a psycholog.

Více než dvě pětiny dotázaných se domnívají, že ženy jsou diskriminovány co do výše výdělků, pracovních příležitostí, uplatnění v řídicích funkcích a zejména při uplatnění v politických funkcích.

Otázka: Domníváte se, že jsou u nás ženy diskriminovány, co se týče:

	ano	ne	neví
výše výdělků	36	44	18
možnosti vzdělávání se	7	84	7
pracovní příležitosti	39	40	19
postavení v rodině	21	62	15
ve výběru partnera	5	81	11
uplatnění v řídicí funkci	46	31	21
uplatnění v politice	46	31	21

Přestože muži připouští určitou diskriminaci žen, nevnímají ji tak ostře jako ženy (zejména v oblasti mzdy a pracovního uplatnění a oblasti politiky).

Změněno

diskriminace	muži	ženy
ve výběru partnera	4	7
možnosti vzdělávání se	5	9
postavení v rodině	14	28
uplatnění v řídicí funkci	37	54
pracovní příležitosti	29	50
uplatnění v politice	34	59
výše výdělku	26	47

Z hlediska uplatnění v životě jsou za málo podstatné považováno vlastnictví drahého automobilu, dobrý vzhled a krása, kupodivu ale i snaha být stále co nejlepší a touha vyniknout, majetek, peníze, či dobrý sňatek. Naopak za nejdůležitější jsou považovány: dobrá výchova a podpora rodičů, umění jednat s lidmi, být dobrým rodičem a mít dobré přátele.

Otázka: Jak jsou pro vás ve vašem životě následující aspekty důležité pro to, abyste prosadil(a) ve svém soukromém i profesionálním životě?

velmi důležité	spíše důležité	spíše nedůležité	zcela nedůležité
1	2	3	4

vlastnost	1	2	3	4
dobrá výchova a podpora rodičů	71	24	2	1
odborná kvalifikace	49	43	6	1
nadání	32	50	16	1
mít majetek a peníze	23	49	22	4
dobrý vzhled a krása	12	36	42	8
touha vyniknout	22	44	27	5
mít správné známosti	34	42	19	2
být pracovitý(á)	45	43	8	2
oženit se/vdát se	25	31	29	14
mít štěstí	53	36	7	2
být čestný(á)	44	44	7	3
být uznávaný(á)	36	47	14	2
být dobrým otcem/dobrou matkou	75	17	4	1
zastávat prestižní místo v práci	27	46	22	2
vlastnit drahý automobil	8	18	49	24
být stále co nejlepší	19	37	34	9
zvyšovat svou kvalifikaci	40	43	14	2
mít dobré přátele	79	18	1	1
dbát na pořádek a čistotu	40	45	11	3
mít jazykové znalosti	50	40	7	1
být schopen(a) využívat informační technologii	43	41	12	1
mít znalost světa podnikání	28	41	25	4
umět jednat s lidmi	74	23	1	.
schopnost pracovat v týmu	53	40	4	.

Výše uvedená tabulka naznačuje, že respondentům nejsou zcela vlastní hodnoty, o které se opírá moderní kapitalistická společnost. Dokladujeme to výběrem některých položek z naší baterie. Jazykové schopnosti, týmová práce a schopnost jednání s lidmi bez podpory volnými vlastnostmi, cílením k úspěchu jsou pro mladého člověka značnou limitou.

vlastnost zde jsem neměnil NIC	velmi důležité	důležité celkem
být stále co nejlepší	19	56
touha vyniknout	22	62
mít znalost světa podnikání	26	68
být uznávaný(á)	36	83
zvyšovat svou kvalifikaci	39	83
být schopen(a) využívat informační technologii	42	84
být pracovitý(á)	45	89
odborná kvalifikace	46	91
mít jazykové znalosti	52	92
schopnost pracovat v týmu	54	94
umět jednat s lidmi	75	91

Muži méně zdůrazňují dobrou výchovu a podporu rodičů, pracovitost a čestnost, rodičovství a pořádek a čistotu. Ženy kladou menší důraz než muži na dobrý vzhled a krásu, touhu vyniknout, správné známosti, prestižní místo, vlastnictví drahého automobilu, zvyšování kvalifikace, schopnost využívat informační technologie a znalost světa podnikání.

vlastnost	muži	ženy
dobrá výchova a podpora rodičů	1.4	1.2
odborná kvalifikace	1.5	1.6
nadání	1.7	1.9
mít majetek a peníze	1.9	2.1
dobrá vzhled a krása	2.4	2.5
touha vyniknout	2.0	2.2
mít správné známosti	1.7	2.0
být pracovitý(á)	1.7	1.6
oženit se/vdát se	2.3	2.2
mít štěstí	1.6	1.6
být čestný(á)	1.7	1.6
být uznávaný(á)	1.8	1.8
být dobrým otcem/dobrou matkou	1.4	1.2
zastávat prestižní místo v práci	1.9	2.1
vlastnit drahý automobil	2.7	3.1
být stále co nejlepší	2.1	2.5
zvyšovat svou kvalifikaci	1.6	1.8
mít dobré přátele	1.2	1.2
dbát na pořádek a čistotu	1.9	1.6
mít jazykové znalosti	1.5	1.6
být schopen(a) využívat informační technologii	1.5	1.8
mít znalost světa podnikání	1.8	2.2
umět jednat s lidmi	1.2	1.2
schopnost pracovat v týmu	1.5	1.4

Na závěr byl respondentům předložen seznam vybraných hodnot. Které svým způsobem potvrzují výše uvedený názor. Život by neměl být až tak náročný a měl by se odehrávat především okolo rodiny a přátel.

Otázka: Nyní vám předkládáme několik základních životních hodnot. pokuste se vždy vybrat tu z možných variant, která je vám nejbližší

„mít dobré přátele	
mít takové přátele, se kterými je výborná zábava	21
mít přátele, kteří mi mohou být v mnohém užiteční	8
mít takové přátele, kteří mi jsou blízcí věkem, zálibami i životními postoji a plány	69

„ mít dobré znalosti, hodně vědět a znát“	
mít co nejvšestrannější vědomosti, dostatečný přehled a schopnost samostatně uvažovat	54
usilovat o co nejvyšší stupeň dosaženého vzdělání	10
získat co nejvíce znalostí ve svém oboru, stát se skutečně dobrým odborníkem	34

„mít dobrou práci, dobré zaměstnání“	
mít dobře placenou práci umožňující občas i vedlejší přivýdělek	38
mít práci, která mě baví a zajímá, volný čas a peníze nejsou až tak důležité	38
mít především takovou práci, která mi umožní osobní růst a úspěch	22

„mít dobrého životního partnera“	
získat partnera (partnerku), která bude fyzicky přitažlivá	6
získat partnera (partnerku), která mi pomůže vybudovat dobrou životní úroveň, zajistí svědomitě chod domácnosti a výchovu dětí	29
získat partnerku, která mi bude vždy oporou, a která bude respektovat mé pracovní i osobní zájmy	63

„mít dostatek času na odpočinek a záliby“	
věnovat se svému koníčku, rozvíjet své záliby	37
užívat si volna někde buď v soukromí nebo s kamarády	51
věnovat se těm činnostem, které přispívají ke zlepšení materiálního zabezpečení	9

„žít v klidu a jistotě“	
žít ve spokojené rodině a vychovávat v klidu děti	53
žít a pracovat v míru	18
žít v materiálním dostatku, moci si koupit co potřebuji a chci	26

jste (vyplní tazatel)

muž	1
žena	2

„váš věk“

15-18 let	1
19-20 let	2
21 let	3
22 let	4
23 let	5
24 let.	6

„rodinný stav“

svobodný, svobodná	1
ženatý, vdaná	2
rozvedený, rozvedená	3

„počet dětí“

žádné	1
1	2
2 a více	3

„vaše nejvyšší dosažené vzdělání“

základní, vyučen	
bez maturity	1
střední s maturitou	2
vyšší odborné	3
vysokoškolské	4

velikost vašeho bydliště

do 2000 obyvatel	1
2001 - 10000 obyvatel	2
10001 - 50000 obyvatel	3
nad 50000 obyvatel	4
Praha	5

jaké je vaše současné ekonomické postavení?

student SŠ, učeň	1
student VŠ	2
zaměstnanec	3
podnikatel	4
na mateřské dovolené	5
nezaměstnaný	6

výše vašeho platu (pouze pro výdělečně činné)
hrubá měsíční mzda

do 5000,-Kč	1
5001-7000,-Kč	2
7001-9000,-Kč	3
9001-10000,-Kč	4
10001-12000,-Kč	5
více než 12000,-Kč	6

děkujeme za vaše odpovědi.

INSTITUT DĚTÍ A MLÁDEŽE
Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

ZPRACOVALI: PHDr. FRANTIŠEK PELKA,
MGR. MARTINA BUDINSKÁ

SÁMOVA 3
101 00 PRAHA 10
ČESKÁ REPUBLIKA

tel./fax ++420 271 746 615

E-MAIL: SEKRETARIAT@IDM-MSMT.CZ

www.idm-msmt.cz